

Utdrag ur

HEJDEBY KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Hejdeby kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas/Ant. Rebecka Svensson
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Antikvarie Rebecka Svensson
Kyrkogård	Antikvarie Rebecka Svensson
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av metall	Antikvarie Sara Strindevall
Inventarier av sten	Antikvarie Sara Strindevall
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Sara Strindevall

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Hejdeby kyrka 1997-98, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Hejdeby kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Hejdeby kyrka, upprättat 2001 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Norén, S., Rosornas kyrka i Hejdeby ingår i Gotländskt arkiv 1954.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland band 1:4, 1931.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
s. 1100-tal	Mariabild, numera i Gotlands fornsal.	SvK
t. 1200-tal	Koret med absiden byggdes. Krucifixet i triumfbågen.	GK, SvK
o. 1225	Långhuset byggdes.	GK
o. 1250	Tornet byggdes, varvid nordportalen hämtades från långhuset. Muralmålningarna i långhuset, koret och absiden. Dopfunten och dopfuntslocket.	GK, SvK
1281	Byggnadsår enl. Strelow, vilket enligt SvK kan avse tornet.	SvK
s. 1200-tal	Väggsåp med målning i absidens norra vägg.	SvK
1200-tal	Svarvad bänk (GK anger "medeltid").	SvK, GK
Medeltid	Gravhäll, återanvänd som trampsten utanför kordörren.	SvK
o. 1310	Biskopsfigur av trä, numera i Gotlands fornsal.	SvK
o. 1325	Apostlafigur av trä, nu i Gotlands fornsal.	SvK
o. 1400	Olofsfigur av trä, numera i Gotlands fornsal.	SvK
1400-talet	Muralmålningar i långhuset av "Passionsmästaren".	
1643	Kyrkklockan gjuten av Jacob Byrsow.	ATA
1697	Renoverades "then främsta delen af kyrkian utan och innan".	SvK
1734	Bänkinredningen inklusive korbänken och sakristiskranket (det senare urspr. placerat i koret; GK).	GK
1745	Altaruppsatsen. Draperimålning utfördes på väggen bakom predikstolen, båda av snickaren och målaren C. J. Hernell (SvK; altaruppsatsen numera i Gotlands fornsal).	GK, SvK
1760-talet	Taken iståndsattes.	SN
1766	Predikstolen. Enkel dekormålning av valven.	GK SN
1770	Timglas.	SvK
1781	Altarskranket målades.	SvK
1793	Predikstolen målades.	GK
1794	Ljuskrone av mässing med åtta pipor.	SvK
s. 1700-tal?	Bänkluckorna dekorerades med blomstermålningar.	GK
1803	De västligaste bänkarnas luckor dekorerades av tingsnotarien Paul Heil.	GK
1808	Votivskeppet, tillverkat av sjömannen Johannes Melander.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1839	Den spetsiga tornhuvu ersattes med en lanternin efter ritning av F. W. Scholander, Stockholm (enl. CGB var den äldre huvu en fyrkantig spira, således en pyramid av samma slag som i Endre).	ATA, CGB
1842	Kyrkklockan omgjuten av Fred. Seipel och J. G. Liljendahl, Stockholm.	SvK
1860	Nummertavla.	SvK
1883 (troligen)	Läktare i västra delen av kyrkan (GK utan datering). Under läktaren brädvägg med målning av bänkluckornas karaktär.	SvK, GK
1895	Tornhuvens lanternin ersattes med traditionell, åttkantig tornhuv efter ritningar av N. Pettersson, Visby (inskr. i flöjeln: "1896").	ATA
o. 1900	Fotogenkaminer installerades. Långhusets faltak byttes mot spåntak.	ATA foton i ATA
1920	Församlingen ålades mot vite att göra en grundförstärkning och reparation av koret och absiden.	ATA
1921	Ankarjärn i absiden, byggmästare Carl Pettersson, Visby.	ATA
1922	En mindre grundförstärkning av korets sydöstra hörn utfördes.	ATA
1923	Vitesföreläggandet avskrevs av Kungl. Majt.	ATA
1929	Kamin i långhusets sydöstra hörn.	ATA
1950, 1953	Förslag (två alt.) till invändig restaurering av arkitekt Åke Porne, Stockholm (ej utförda).	GF
1954	Elvärmeanläggning.	ATA
1964	Konservering av triumfkrucifix och dopfuntslock. Konservator Erik Olsson, Sanda.	GF
1966-71	Restaurering av interiören efter förslag av professor Erik Lundberg (-1969) och arkitekt Per-Erik Nilsson (1970-), av exteriören efter förslag av Restaureringsteknik AB, Stockholm:	GK
	– Muralmålningarna togs fram och konserverades av Erik Olsson Sanda.	BS
	– Läktaren och brädväggen mot tornet revs. Sakristiskranket i koret flyttades till tornrummet.	GK
	– Ommurning av altaret. Flyttning av dopfunten och borttagande av främsta bänken i norra bänkkvarteret. Ändring av bänkar.	
1966-71	– Kalkstengolv i koret, trägolv i långhuset och tornet.	

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	<ul style="list-style-type: none"> – Draperimålningen vid predikstolen togs bort. – Korvalvets stödkonstruktion av trä togs bort och valvet förstärktes genom stålbalkar och pågjutning med betong (efter förslag av ing. G. Hammarlund, Göteborg). – Värmeisolering av valven. – Brandsektionering samt stegar och inspektionsbryggor på vindarna. – Reparation av tornhuv. – Omläggning av samtliga yttertak (spåntaket på långhuset byttes mot faltak) inklusive nytt, pappklätt klockdäck. Hängrännor och stuprör av zinkplåt. – Den utvändiga spritputsen ersatt med vitkalkad slätputs. – Nya kolonetter med tillhörande kapital och baser i tornets ljudgluggar. – El-ringning. 	GF GKR
1986	Förslag till lös armatur.	GF
1989	Åskledare. Utbyte av plåten i avvattningsanordningarna.	GF
1990	Ny orgel, lånad från Ardre kyrka.	GF
1997-98	<p>Utvändig restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Gotlands fornsal, med Byggnadshyttan på Gotland som entreprenör:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rötskadade falar på absidtaget byttes ut. – Takluckan målades och vindskivor, takfotsinbrädningen, absidtaget, tornhuvten och den inmurade gaveltakstolen tjärades. – Nya hängrännor och stuprör på alla byggnadsdelar. – Tätning mellan byggnadsdelarna av blyplåt i sågade spår i murverket. – Putsen från 1970- talet avlägsnades och samtliga fasadytor inklusive glugg- och fönstersmygar putsades och vitkalkades. – Naturstensytorna tvättades med högtryckstvätt, socklarna fogades och cementhaltiga fogar togs bort och ersattes med nytt fogbruk. – Fönstersnickerierna kittades om och målades. 	GF
1997-98	<ul style="list-style-type: none"> – Portbladen tätades med lammull. – Kalkstensflisen i koret fogades, ett plangolv för 	

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	förvaring byggdes på korvinden.	
	– Stegar och inspektionsbryggor på vindarna och i tornet kompletterades med handledare och vilplan. Även belysningen kompletterades i tornhuven och på vindarna.	
2001	Konservering av dopfuntslock av Lars Rosenberg och C. H. Eliason.	GF
2004	Beslut om konserveringsarbeten på gravvårdarna:	GF
	– Medeltida häll i korportalen.	
	– Kyrkovärden Lars Nordström.	
	– Kyrkovärden H. Hansson.	
	– Oidentifierad häll.	
	– K. Hellgren.	
2005	Altaruppsats konserverad av Maria Ihrsén (dep. i Gotlands fornsal).	GF
2006	Restaurering av ett par ljusstakar av Dahlströms Metallgjuteri HB.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm (24/10 2007).
BS	B. G. Söderberg, Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971
GF	Gotlands fornsals arkiv
GK	Lagerlöf-Svahnström, Gotlands Kyrkor, 1991
GKR	I. Ruhr, Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985
Inskr.	Inskrift i kyrkan
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
SN	Sven Norén, Rosornas kyrka i Hejdeby. I Gotländskt arkiv 1954
SvK	Sveriges Kyrkor 1:4, 1931.
t.	Tidigt